

GELEIDEHOND VOOR DOVEN

Een oor op vier poten

Een geleidehond hoeft niet alleen een zegen te zijn voor een blinde. Ook dove mensen hebben baat bij assistentie van een hond die hen helpt in deze wereld vol geluiden. Teus Tijsseling uit Stadskanaal van Stichting Signaalhond timmert dan ook hard aan de weg om de dove geleidehond gemeengoed te maken.

Door Bas van Sluis

Ding dong. De deurbel gaat. In plaats dat de deur door iemand wordt opgedaan, komt de jonge hond Tasja in volle sprint aangehold. Met een scheef hoofd bekijkt het dier of het goed volk is dat voor de deur staat. Snel dribbelt zij weer weg. Op weg naar haar dove baasje Martin de Jong uit Gasselte. Die wordt binnen aan zijn jasje getrokken zodat hij weet dat er iemand aan de deur staat. De deurbel zelf kon hij door zijn handicap niet horen. Tasja – een border collie – zoekt zelf na het waarschuwen van De Jong snel zijn hok op. "Hallo, kom binnen", geeft De Jong aan met gebarentaal richting zijn bezek.

Het is een van de vele voorbeelden hoe handig een zogenaamde signaalhond kan zijn voor zijn dove baasje. Want het is niet alleen reageren op de deurbel. Ook waarschuwen ze bijvoorbeeld wanneer het eten in de magnetron klaar is, wanneer iemand geroepen wordt of wanneer de sleutels of portemonnee uit de broekzak valt. "Bij het horen van een geluid moet de hond fysiek contact maken met de dove of slechthorende. Het is de taak van de hond om deze naar de bron van het geluid te brengen. Het trainen van een signaalhond is vooral maatwerk", zegt Teus Tijsseling van Stichting Signaalhond.

"Zo hebben we Tasja geleerd om na het waarschuwen van haar baasje een rustige plek op te zoeken. Dit is ook voor het bezoek handiger omdat de hond dan niet stoort", zegt Tijsseling over het gedrag van zijn 'student'. Hij is initiatiefnemer van Stichting Signaalhond en leidt samen met zijn partner Cornelia jonge honden op als dovengeleidehond. Of liever gezegd: signaalhond. "Dovengeleidehond doet vermoeden dat het gaat om hetzelfde als een blindegeleidehond. Er zijn

wel overeenkomsten, maar ook grote verschillen. Die zitten vooral in de manier van trainen." Want worden geleidehonden voor blinde mensen vooral in trainingscentra klaargestoomd en worden ze toegevoegd; de signaalhond trekt eigen lijf vanaf het begin bij de dove persoon in om van hem te leren. Een paradox. Maar noodzakelijk, vindt Tijsseling. "Een hond die bij een doof persoon inwoont, maakt veel oogcontact en gebruikt zijn staar en oren meer. Een signaalhond blaft bijvoorbeeld bijna nooit. Want hij heeft door dat het niet functioneel is. Er volgt geen beloning want een doof persoon reageert niet op geblaf of gekank. Daarom is het zo belangrijk dat ze bijna direct bij hun nieuwe baasje inwonen."

De eerste twee maanden trainen de honden nog wel intern bij Tijsseling en zijn partner. Daarna vervolgen ze hun cursus tien maanden bij het baasje zelf. "Daarvoor selecteren we samen een hond. Dan letten we op dingen als: wil de hond werken, heeft het dier de drift om te leren en is hij of zij nieuwsgierig. Er komt nogal wat bij kijken en het is inderdaad een langdurig proces voordat een signaalhond gediplomeerd is. Maar het is het zeker waard." Volgens de Signaalhond-instructeur is elk ras geschikt om dovengeleidehond te worden. "Elk ras wel; elke hond niet."

Dat het niet makkelijk is om signaalhonden op te leiden en dat de stichting eigenlijk nog in de kinderschoenen staat, blijkt wel uit het feit dat er nog maar dertien gecertificeerde honden rondlopen. Over enkele maanden komen daar nog twee bij. Teus en Cornelia proberen momenteel hun stichting uit te

De dovegeleidehond aan het werk, door de ogen van Dagblad van het Noorden-tekenaar Plus.

bouwen. Teus was tot voor kort de enige instructeur in Nederland. Maar hij leidde zelf nog vier anderen in het land op die binnenkort ook aan de bak gaan als instructeur. En de stichting heeft een sponsorcontract afgesloten met audicienketen Beter Horen om een extra instructeur op te leiden (zie ook kader). "Drie jaar geleden zijn we begonnen met het uitwerken van een plan voor de stichting. In 2006 zijn we ook echt begonnen met het trainen van honden en vorig jaar september zijn de nieuwe instructeurs begonnen",

'Het respect voor dove mensen is ver te zoeken'

zegt Tijsseling niet zonder trots. De instructeurs zijn meestal zelf ook doof zodat ze begrijpen hoe ze het moeten aanpakken.

Het idee voor de stichting deed Teus Tijsseling op in de Verenigde Staten van Amerika. Hij kwam daar vaak en zag dat de hond daar helemaal is ingeburgerd. De Amerikanen gebruiken *hearing dogs* en alle mensen daar weten wat het is. Omdat Tijsseling zelf jarenlang honden trainde – politiehonden, narcot-

icahonden en honden om mensen na een ramp op te sporen – leek het hem wel wat om iets soortgelijks in Nederland op te starten. Makkelijkker gezegd dan gedaan omdat er nogal een verschil van 'hondenbenadering' is. "In Amerika weten ze wat een hond kan. Ze laten hem werken en dat vinden ze normaal. In Nederland worden honden vertroeteld. Overdreven verzorgd." Het gevoel is, zo schetst hij, dat de dove mensen die nu een signaalhond hebben een beetje gek worden aangekeken. "Zij vinden het dan zielig dat de hond geen aai krijgt. Maar daar is de hond niet voor. Het is ook echt niet zo dat de signaalhonden slecht worden behandeld. Ze zijn naast een functioneel oor voor de doven, ook echt een maatje."

Tijsseling is sowieso dol op de VS. Daar word je – volgens hem – beoordeeld op wat je kan. In Nederland worden gehandicapte mensen al snel bestempeld als zielig en in een hokje gestopt, vindt hij. "In Amerika hebben de mensen veel meer respect voor doven. Daar kijken ze naar wat je kan. In Nederland niet.

Soms worden we hier gewoon onbeschoft behandeld."

En hij kan het weten. Tijsseling is sinds zijn 17e zelf doof en heeft tal van voorbeelden hoe dat precies gaat. Want hoe vaak stoten mensen wel niet tegen zijn hielen aan in de supermarkt met hun karretjes. "Het gangpad is niet breed, maar ik hoor niet of en wie er achter mij loopt. In plaats van mij aan te tikken, rijden ze me gewoon aan." Of de conducteur in de trein die treinkaartjes controleert.

'Een signaalhond maakt meer oogcontact'

"Soms zit je wat droemerig naar buiten te kijken en dan blijkt de conducteur er al een tijdje te staan. Die tikt je dan geïrriteerd aan. Dat is niet leuk hoor." Volgens hem kan een signaalhond zulke misverstanden uit de wereld helpen. Helemaal omdat ze ook een oranje hesje op de rug krijgen: signaalhond, voor begeleiding van doven.

Los van de praktische hulp zit er ook nog een heel ander aspect aan de signaalhond, vindt Tijsseling. De kameraadschap met een hond. En

dat heeft verregaande gevolgen voor de doven. De hond maakt de sociale omgang met andere mensen makkelijker en doven kruipen steeds meer uit hun schulp. "Toen ik zelf doof werd, had ik moeite mijn handicap te accepteren. Ik werd depressief en dacht 'niets heeft zin meer'. Dat werd ook gestimuleerd want ieder mens wil geaccepteerd worden, want je wilt meedoen in deze wereld. In mijn geval heeft de doofheid mij strijdbaarder gemaakt. Ik wil meedoen." Die strijdbaarheid zie je terug in zijn bedre-

'Een signaalhond maakt meer oogcontact'

venheid met liplezen. Hij kan zelfs zeer verstaanbaar spreken. Maar er zijn heel veel dove mensen die nog niet zo ver zijn: zich zelfs schamen. En ze lopen tegen een muur van onwil op. Wat te denken van de vrouw die haar baan als archivaris zou kwijtrakten omdat ze niet hoorde als iemand iets opzocht in de bakken. Haar collega's waren niet echt van het soort: kom, ik help je even. "Wij hebben een hond getraind die haar helpt met het op-

pikken van geluiden. Bijvoorbeeld als een archiefkast wordt opengetrokken. Het gaat nu fantastisch. Ze staat meer in het leven en ze houdt haar baan", zegt Tijsseling weer niet zonder trots.

Het is maar één voorbeeld en de stichting van Teus en Cornelia moet meer instructeurs en honden leveren. Daar zetten ze bijna alles voor aan de kant. "Doof zijn is een onzichtbare handicap. En die willen wij zichtbaar maken."

■ BETER HOREN

Stichting Signaalhond heeft 45.000 euro gekregen van audicienketen Beter Horen voor sponsoring om de stichting verder uit te bouwen. Een audicien verstrekt hoortoestellen aan slechthorende mensen. Door de donatie en de samenwerking voor de komende drie jaar met Beter Horen kan de stichting een nieuwe instructeur aantrekken, waardoor er vaker een baasje aan een signaalhond geholpen kan worden. Ook leggen de 200 vestigingen van Beter Horen informatie in de winkels om meer info te geven over Stichting Signaalhond.

Teus Tijsseling oefent met border collie Tasja, die steun en toeverlaat is voor haar dove baasje Martin de Jong uit Gasselte.